

емств; встановити порядок пільгового кредитування сільськогосподарських товаровиробників та сфери агропослуг.

Вважаємо за необхідне зосередитись і на інших напрямках вдосконалення управління регіональної виробничою інфраструктурою аграрного сектору. Зокрема, для умов нашої країни та регіону в першу чергу слід: сприяти розвитку всіх форм власності і господарювання, формуванню та діяльності ринкових інфраструктур не тільки в аграрному секторі а й в обслуговуючих галузях; розробити ефективно діючі державні програми розвитку виробничої інфраструктури аграрного сектору; домогтися якісного інформаційно-консультаційного забезпечення підприємств, організацій та установ агрокомплексу в цілому та виробничої інфраструктури зокрема; сприяти розвитку інтеграційних процесів і кооперації, як у сільському господарстві, так і в його виробничій інфраструктурі; розмежувати функції державного та господарського управління тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Белов М. А. Управління виробничою інфраструктурою: [навч. посіб.] / М. А. Белов, О. В. Антонець. – К.: КНЕУ, 1997. – 208 с.
2. Виробнича інфраструктура / [Електронна енциклопедія]. - Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>.
3. Стройко Т.В. Виробнича інфраструктура агропродовольчої сфери: фактори та механізми розвитку / Т.В. Стройко // Національне господарство України: теорія та практика управління: зб. наук. праць — К.: РВПС України НАН України, 2008. – С. 109–115.
4. Чернюк Л. Г. Виробнича інфраструктура АПК України: стан та перспективи розвитку / Чернюк Л. Г., Ананьєва Л. С. – К.: РВПС НАН України, 2000. – 101 с.
5. Шмідт Р. М. Державне управління регіональними програмами соціально-економічного розвитку / Р. М. Шмідт // Управління розвитком. – 2012. - № 8. – С.90-91.

УДК 332.365

ЕФЕКТИВНІСТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Юнчик Г.Ю. - магістр,

Тарасюк А.В. - доцент, Херсонський національний технічний університет

У статті розглянуто сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку аграрної галузі, зокрема, рослинництва та приведені результати вивчення впливу різних технологій вирощування на врожайність ріпаку озимого. Запропонована найефективніша норма внесення мінеральних добрив. Обґрунтовано шляхи підвищення ефективності сільськогосподарських підприємств і удосконалення їх технологічного потенціалу.

Ключові слова: технологічний потенціал, врожайність, мінеральні добрива, економічна ефективність, собівартість продукції, хімічний захист.

Юнчик А.Ю., Тарасюк А.В. Эффективность усовершенствования технологического потенциала сельскохозяйственного предприятия

В статье рассмотрено современное состояние, проблемы и перспективы развития аграрной отрасли, в частности, растениеводства и приведены результаты изучения влияния различных технологий выращивания на урожайность рапса озимого. Предложена эффективная норма внесения минеральных удобрений. Обоснованы пути повышения эффективности сельскохозяйственных предприятий и усовершенствования их технологического потенциала.

Ключевые слова: технологический потенциал, урожайность, минеральные удобрения, экономическая эффективность, себестоимость продукции, химическая защита.

Yunchyk A.Y., Tarasiuk A.V. Efficiency of improving the technological potential of agricultural enterprises

The article considers the current state, problems and prospects for the development of the agricultural sector, crop production in particular; provides the results of studying the influence of different cultivation technologies on winter rape yield. It proposes an effective application rate of mineral fertilizers. The study substantiates ways of enhancing the efficiency of agricultural enterprises and developing their technological potential.

Keywords: technological potential, productivity, mineral fertilizers, economic efficiency, production cost, chemical protection.

Постановка проблеми. За сучасних ринкових умов агропромисловий комплекс та рівень його розвитку виступає однією з основних складових народного господарства країни. Від використання потенціалу аграрної сфери залежить стан економіки, рівень продовольчої безпеки держави та добробут країни загалом. Агропромисловий комплекс виробляє майже 80% товарів народного споживання та за належного розвитку може гарантувати не лише продовольчу безпеку, але й зробити Україну одним з провідних учасників глобального продовольчого ринку.

Україна володіє родючими ґрунтами, має вигідне географічне положення та сприятливі природно-кліматичні умови, що надає країні перевагу та можливості зайняти почесне місце серед провідних розвинених країн світу за економічними показниками аграрного сектору.

Розвиненість технологічної складової безпосередньо впливає на ефективність роботи підприємств. Тому в нинішніх умовах особливого значення набуває проблема інтенсифікації технологічних процесів. Сутність цього процесу полягає в підвищенні ефективності використання природних і антропогенних факторів при мінімізації трудових і матеріальних ресурсів.

Це призведе, по-перше, до покращення якості продукції, що відповідно позначиться на рівні прибутковості підприємства та дасть змогу зайняти лідируючу позицію на ринку.

Отже, розглянемо сучасний стан виробництва сільськогосподарської продукції у динаміці за дванадцять років за допомогою таблиці 1.

Аналіз динаміки валової продукції сільського господарства свідчить, що сільськогосподарська продукція виробляється 2 категоріями: господарствами населення та аграрними підприємствами. З 2010 року темпи зростання валової продукції на сільськогосподарських підприємствах перевищують виробництво господарств населення.

Загалом спостерігається тенденція до зростання обсягів виробництва аграрної продукції з 2000 року.

Таблиця 1 - Динаміка виробництва валової продукції сільського господарства у постійних цінах 2010 р., млн. грн.

Показник	2000	2005	2010	2011	2012
Сільськогосподарські підприємства					
Валова продукція, всього	57997,7	72764,7	94089,0	121053,7	113082,3
У т.ч.: рослинництва	45791,0	55677,0	66812,7	92138,4	82130,2
тваринництва	12206,7	17087,7	27276,3	28915,3	30952,1
Господарства населення					
Валова продукція, всього	93024,5	106841,1	100797,5	112642,6	110172,5
У т.ч.: рослинництва	47047,9	58802,9	57741,4	70298,0	67103,2
тваринництва	45976,6	48038,2	43056,1	42344,6	43069,3
Вироблено аграрної продукції всіма категоріями господарств					
На одну особу, грн	3071	3813	4249	5113	4897
На 100 га угідь, тис. грн.	370,7	471,0	523,7	629,4	601,5

Проте, у 2012 році порівняно з 2011 роком відбулося зниження виробництва рослинництва на 11%, а загальне зниження склало 6%. За допомогою таблиці 1 прослідкуємо структуру рисунку 1.

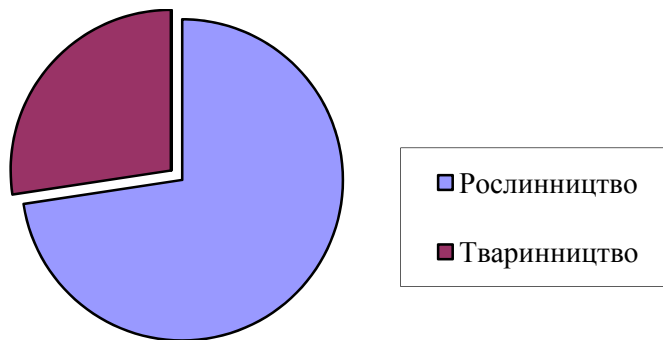

Рисунок 1. Структура валової продукції сільського господарства у 2012 році

Дослідження показує, що рослинництво складає основну частину сільськогосподарського виробництва. Тому подальший аналіз буде спрямовано на вивчення саме цієї галузі сільськогосподарського виробництва.

Для підвищення ефективності діяльності сільського господарства, що вивчається у розрізі рослинництва, пропонується розглянути шляхи удосконалення вирощування ріпаку озимого.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням проблем підвищення ефективності господарської діяльності аграрних підприємств займалися такі вчені Б. С. Носко, В. Я. Щербаков, О. С. Сало, А. В. Дубель, А. В. Фаїзов. Проте, в їх роботах не знайшов відображення комплексний підхід до проблеми удосконалення технологічної складової потенціалу підприємства.

Завдання і методика досліджень. Розвиток підприємств аграрної сфери потребує, перш за все, удосконалення технологій вирощування. Результатом цього процесу виступає підвищення врожайності вирощуваних культур. Тому даному показнику приділяється велика увага. Особлива увага сьогодні приділяється аграрними підприємствами технічним культурам.

Ріпак – це друга в Україні олійна культура за площею посіву та валовим виробництвом. Поступається він лише соняшнику. Останнім часом кон'юнктура світового ринку та постійне зростання попиту на ріпак озимий призводять до розширення площ під вирощування культури. Ґрунтово-кліматичні умови України дозволяють вирощувати ріпак майже в усіх регіонах країни. Таким чином, культура набуває все більшого значення і стає однією з найцінніших культур як за вмістом олії, так і за потенційною врожайністю.

Досягнення запланованого рівня врожайності та відповідно максимально-го рівня прибутковості залежить від поєднання багатьох факторів: обґрунтованості і злагодженості всього комплексу організаційних і матеріально-технічних заходів, цілеспрямованості господарства на одержання стабільних високих урожаїв, впровадження нових сортів і гібридів, використання прогресивних технологій і новітньої агротехніки.

Насінневий матеріал дозволяє отримувати високу врожайність, проте все це можливо тільки за рахунок гармонійного, а головне, своєчасного поєднання агротехнічних факторів: підготовка ґрунту, посів культури, догляд за розвитком рослини, застосування необхідних концентрацій засобів захисту рослин та мінеральних добрив.

Виклад основного матеріалу досліджень. Найбільша продуктивність рослини досягається на очищених від бур'янів ґрунтах. Правильний вибір попередника під культуру найліпше сприяє можливості використання потенціалу культури. Попередниками озимого ріпаку можуть бути всі сільськогосподарські культури, що вчасно звільняють поле, сприяють знищенню бур'янів, створюють добру структуру ґрунту [1]. Це пояснює необхідність застосування хімічного захисту рослини.

Другим фактором, що визначає урожай і якість сільськогосподарських культур є вміст елементів живлення у ґрунті. Потреба в удобренні ріпаку озимого значно вища за зернові культури. Найкраще культура засвоює саме калій [2]. Але поживний режим характеризується вмістом не лише калію, а й сполук азоту, фосфору та інших елементів [3].

Величина дозування добрив буде залежати від стану ґрунту та його родючості, стану посівів та відповідно рівня запланованої врожайності [4]. Ефективність вирощування насіння ріпаку озимого залежно від двох застосовуваних факторів наведено у табл. 2.

Облік виробничих витрат на основі добривної та бездобривної систем живлення виявив максимальне їх значення (2606 грн./га) на ділянках із внесенням рекомендованої норми $N_{90}P_{90}$, що зумовлено зростанням витрат на внесення фосфорних добрив і їх низькою ефективністю відносно покращення продукційних процесів рослин ріпаку озимого й збільшення рівня врожаю.

Найвища собівартість при цьому (120,2 грн./ц) була на неудобрених ділянках, а за умов покращення поживного режиму відмічене зниження собівартості на 5,74 і 15,72%, відповідно.

Максимальний чистий прибуток (1168,2 грн./га) і рівень рентабельності (48,0%) одержано у варіанті з розрахунковим внесенням мінеральних добрив, а мінімальними ці показники виявились у контрольному варіанті без добрив й порівнювали 543 грн./га і 24,8%.

Таблиця 2 - Економічна оцінка технології вирощування насіння ріпаку озимого залежно від фону мінерального живлення та хімічного захисту рослин (середнє за 2009-2011 роки)

Варіант	Урожайність, т/га	Вартість валової продукції, грн./га	Виробничі витрати, грн./га	Собівартість 1 ц продукції, грн.	Прибуток, грн./га	Рівень рентабельності, %
Без добрив (контроль)	1,82	2730	2187	120,2	543	24,8
Рекомендована норма (N ₉₀ P ₉₀)	2,3	3450	2606	113,3	844	32,4
Розрахункова норма (N ₁₃₂)	2,4	3600	2432	101,3	1168	48,0
Без захисту	1,95	2925	2525	129,5	400	15,8
Хімічний	2,4	3600	2678	106,5	922	34,4

Розрахунок показав, що запас елементів живлення, а саме фосфору та калію був достатнім для даної культури та запланованого рівня врожайності. А необхідна концентрація азотних добрив істотно впливає на фітосанітарний стан посівів і є запорукою формування високої врожайності та якісного насіння.

За нормативом у 100 кг аміачної селітри міститься 34 кг діючої речовини азоту. За допомогою вида культури, запланованого рівня врожаю, наявності в ґрунті запасу азоту, виносом елементів живлення з врожаю та коефіцієнтами використання елементів живлення з ґрунту та добрив, балансовим методом була встановлена розрахункова норма внесення добрив.

Економічна оцінка ефективності застосування інсектицидів для боротьби з шкідниками ріпаку озимого показала зростання вартості валової продукції, порівняно з варіантом без захисту, на 23,08% та підвищення виробничих витрат лише на 6,06%.

Застосування хімічного захисту забезпечило собівартість 1 ц насіння ріпаку 106,5 грн. та більш високі показники умовно чистого прибутку (922 грн./га) і рентабельності (34,4%).

Отже, найвищої вартості валової продукції, валового прибутку та рівня рентабельності при найменших витратах при вирощуванні ріпаку озимого можна досягти при розрахунковому варіанті.

Висновки та пропозиції. Підводячи підсумки, вивчення сучасного стану галузі доводить необхідність вживання заходів щодо підвищення ефективності сільськогосподарської діяльності. За результатами проведеного дослідження було встановлено, що оптимізація технологічної складової ріпаку озимого дасть змогу значно підвищити економічну ефективність вирощування даної технічної культури. Завдяки широкому спектру застосування цієї культури, а також невибагливістю рослини до ґрунту, вирощувати ріпак озимий можливо у всіх ґрунтово-кліматичних зонах України. Тому в останній час спостерігається швидке зростання попиту на ріпак озимий.

Це призведе до укріплення фінансового стану аграрних підприємств, а також відобразиться на конкурентоспроможності не тільки ріпаку озимого, а й технічних культур в цілому.

Основний фактор, на який потрібно спиратися при виробництві продукції рослинництва – це врожайність сільськогосподарських культур. А забезпечення запланованого рівня врожайності можливе за допомогою поєднання інтегрованої системи захисту ріпаку озимого від шкідників, хвороб і бур'янів та забезпечення рослин необхідними елементами мінерального живлення.

Культура добре реагує на мінеральні добрива. Внесення мінеральних добрив у розрахунковій нормі виправдало себе і забезпечило формування врожаю на рівні 2,3-2,4 т/га, що є високим показником.

А обробіток рослини препаратом хімічного захисту дасть змогу збільшити рентабельність від вирощування культури майже на 20%. Отже, забезпечення рослин ріпаку озимого основними поживними речовинами та оприскування культури інсектицидами є одним із визначальних чинників їх розвитку та високої продуктивності культури.

З економічної точки зору це визначається досягненням найбільшого рівня врожайності, зменшенням собівартості продукції з одиниці площі та відповідно примноженням прибутку підприємства.

Перспектива подальших досліджень Тема має прикладне значення і потребує подальшого вивчення. Наступні дослідження будуть проведені в напрямку більш детального вивчення механізму удосконалення технологічної складової тваринництва та впровадження їх для підвищення економічної ефективності аграрної галузі в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. (<http://www.agro-business.com.ua/agrobusiness/technology/1160-nalezhn-zhyvlennia-ozymogo-ripaku-priamyi-shliakh-do-otrymannia-naivyschykh-urozhaiiv-ta-prybutku.html>)
2. <http://agro-business.com.ua/agronomiia-siogodni/2311-systema-udobrennia-ripaku.html>
3. «Агробізнес Сьогодні» №10(209) травень 2011